

Sygn. akt III AUa 956/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2019 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:**

Przewodniczący: sędzia Irena Różańska-Dorosz /spr./

Sędziowie: Ireneusz Lejczak

Jacek Witkowski

Protokolant: Katarzyna Wojciechowska

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2019 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie ustawodawstwa właściwego

na skutek apelacji A. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 lipca 2019 r. sygn. akt V U 454/19

o d d a l a apelację.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 lipca 2019r. Sąd Okręgowy w Opolu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie I oddalił odwołanie wnioskodawcy A. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 9 stycznia 2019 r., którą stwierdzono, że wnioskodawca podlega ustawodawstwu polskiemu w okresie od 1 października 2015r. do 3 stycznia 2018 r., a w punkcie II zasądził od wnioskodawcy na rzecz ZUS-u Oddział w O. 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od tego rozstrzygnięcia złożył wnioskodawca, zaskarżając wyrok sądu pierwszej instancji w całości. Orzeczeniu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego, a to:

a) art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz.UE L. 2004.166), zawierającego normę kolizyjną wskazującą na ustawodawstwo właściwe dla ubezpieczenia społecznego osoby normalnie wykonującej pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej przez co wyłączona jest możliwość ustalenia prawa właściwego dla tego stosunku

prawnego w inny sposób, niż wskazany przez normę dotyczącą koordynacji ubezpieczeń społecznych, co oznacza, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych miał bezwzględny obowiązek ustalić odwołującemu się ustawodawstwo słowackie,

b) art. 16 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz.UE.L.2009.284.1.) przez zaniechanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych niezwłocznego określenia ustawodawstwa właściwego zgodnie z uzyskaną informacją, a zamiast tego wszczęcie postępowania wyjaśniającego,

c) art. 14 ust. 5 lit. b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 w zw. z art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, przez jego błędne zastosowanie polegające na uznaniu, że praca wykonywana przez wnioskodawcę na Słowacji miała charakter marginalny, co skutkowało uznaniem, że wnioskodawca nie podlega ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych i w konsekwencji oddaleniem odwołania,

d) art. 22 k.p. oraz art 58 k.c. w zw. z art 300 k.p. przez zignorowanie zasady, że stosunek ubezpieczenia społecznego podlega prawu miejsca wykonywania pracy (lex loci laboris) i dokonanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a później Sąd I instancji oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym, podczas gdy ocena ta mogła nastąpić wyłącznie na podstawie wskazanych przez normę kolizyjną przepisów miejsca świadczenia pracy i mogła być dokonana tylko przez organ władny te przepisy stosować,

e) art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 przez jego błędną wykładnię, że odwołujący się był zobowiązany - oprócz udzielenia informacji na temat świadczenia pracy na terenie Słowacji i przedłożenia umowy o pracę, potwierdzeń otrzymywania wynagrodzenia i zgłoszenia do ubezpieczeń - przedstawić także dokumenty i dowody na obalenie rzekomej marginalności pracy świadczonej na terenie Słowacji i w konsekwencji przyjęcie, że to organ rentowy, a następnie Sąd I instancji na podstawie przedłożonych dowodów wykonywania pracy, potwierdzeń wypłat wynagrodzenia i zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, jako instytucje miejsca zamieszkania są władne dokonywać oceny stosunku prawnego powstałego zgodnie ze słowackimi normami,

f) art. 11 ust. 3 lit. a Rozporządzenia nr 883/2004 przez jego zastosowanie, podczas gdy przepis ten nie miał zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ wnioskodawca wykonuje nie tylko pracę na własny rachunek w Polsce, ale także pracę najemną na Słowacji, w związku z tym zastosowanie do odwołującego się miał wyłącznie art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004;

- naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy tj., art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolność i stronniczość w zakresie rozważenia całego zebranego w sprawie materiału i oparcie rozstrzygnięcia jedynie na braku wniesienia zastrzeżeń przez Socialną Poistovnú co do ustalonego tymczasowego ustawodawstwa wobec wnioskodawcy przez polski organ, podczas gdy ani ZUS ani Sąd nie posiadały szczegółowej informacji, co do powodów zajęcia takiego stanowiska przez słowackiego odpowiednika ZUS,

- naruszenie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. przez jego niezastosowanie, a mianowicie niezawiadomienie o postępowaniu pracodawcy odwołującego się jako zainteresowanego, co skutkowało pozbawieniem tego podmiotu możliwości obrony swoich prawa w toku niniejszego postępowania.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie, że w okresie od 1 października 2015r. do 3 stycznia 2018r. wnioskodawca nie podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpatrzenia oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy zwrotu kosztów procesu i nieobciążanie wnioskodawcy kosztami procesu za postępowanie apelacyjne

Apelujący wniósł ponadto o zobowiązanie organu rentowego do przedłożenia protokołu z kontroli przeprowadzonej u słowackiego pracodawcy tj. spółki (...) s.r.o. w zakresie zatrudnienia i wynagrodzenia wnioskodawcy A. S. obejmującego okres od 1 października 2015r. do 3 stycznia 2018r., ewentualnie w sytuacji braku takiego protokołu

w aktach ZUS, o zobowiązanie organu rentowego do wystąpienia do organu słowackiego Socialnej Poistovnej o powyższy dokument, a także o zobowiązanie organu rentowego do przedstawienia dokumentów, na podstawie których uznano, że praca świadczona przez wnioskodawcę na rzecz firmy (...) s.r.o. jest pracą marginalną, a w sytuacji braku takich dokumentów w aktach ZUS o zobowiązanie organu rentowego do wystąpienia do organu słowackiego Socialnej Poistovnej o powyższy dokument.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja wnioskodawcy jest nieuzasadniona.

Na podstawie art. 387 § 2¹ k.p.c. uzasadnienie wyroku zawiera jedynie wyjaśnienie jego podstawy prawnej z przytoczeniem przepisów prawa, albowiem Sąd Apelacyjny nie przeprowadził postępowania dowodowego, ani nie zmienił ustaleń faktycznych Sądu I instancji, a w apelacji wnioskodawca nie zgłosił zarzutów dotyczących tych ustaleń.

Ocenę zasadności zarzutów apelacji rozpocząć należy od zarzutu najdalej idącego, tj. zarzutu nieważności postępowania. Zarzut ten okazał się niezasadny, bowiem w ocenie Sądu Apelacyjnego w sprawie dotyczącej ustalenia, ustawodawstwu jakiego państwa w zakresie ubezpieczeń społecznych ma podlegać osoba prowadząca działalność gospodarczą i wykonująca pracę najemną na terenie dwóch różnych państw członkowskich, pracodawca nie jest osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 477¹¹ k.p.c., gdyż powyższa sprawa nie dotyczy bezpośrednio jego praw i obowiązków.

Spór w tej sprawie dotyczył oceny prawidłowości wydanej przez organ rentowy decyzji, w której ZUS stwierdził, że dla A. S. od 1 października 2015r. do 3 stycznia 2018r. ustawodawstwem właściwym w zakresie zabezpieczenia społecznego jest ustawodawstwo polskie.

Przypomnienia wymaga, co szczegółowo wyjaśnił Sąd I instancji, przytaczając obowiązujące w tym zakresie przepisy, że dla ustalenia podlegania określone systemowi ubezpieczeń społecznych przez osobę wykonującą równocześnie pracę najemną oraz pracę na własny rachunek na terenie różnych Państw Członkowskich Unii Europejskiej, mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.U.E.L.04.166.1) - zwanego dalej „rozporządzeniem podstawowym” oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 (Dz.U.U.E.L.284.1) - zwanego dalej „rozporządzeniem wykonawczym”.

W myśl regulacji zawartych w powyższych aktach, pracownicy migrujący - obywatele Unii Europejskiej podlegają w zakresie zabezpieczenia społecznego ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego, przy czym czynnikiem decydującym dla ustalenia tzw. ustawodawstwa właściwego jest miejsce wykonywania pracy najemnej/działalności na własny rachunek. Rozporządzenie nr 883/2004 i przewidziane w nim przepisy, w zakresie ustalania ustawodawstwa właściwego służą skutecznej realizacji praw pracowników migrujących, m.in. poprzez zapobieganie ewentualnym kolizjom ustawodawstw państw członkowskich w zakresie obowiązku ubezpieczenia. Kolizje te mogłyby bowiem wywoływać szereg niepożądanych skutków dla ww. grupy osób, polegających albo na zobowiązaniu ich do opłacania składek w dwóch/wielu państwach (kolizja pozytywna), albo na całkowitym pozbawieniu ich ochrony ubezpieczeniowej (kolizja negatywna).

W sprawie będącej przedmiotem rozpoznania niewątpliwie miały zastosowanie przepisy wspólnotowej koordynacji, ponieważ wnioskodawca domagał się ustalenia wobec niego ustawodawstwa właściwego informując, że jednocześnie prowadzi działalność gospodarczą na terytorium Polski (w Polsce ma też miejsce zamieszkania) oraz wykonuje pracę najemną na terenie Słowacji, na podstawie stosunku pracy z pracodawcą słowackim.

Wobec tego podstawę rozstrzygnięcia w sprawie miał art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004r., zgodnie z którym osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych Państwach Członkowskich podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym wykonuje swą pracę najemną

lub, jeżeli wykonuje taką pracę w dwóch lub w kilku Państwach Członkowskich, ustawodawstwu określoneemu zgodnie z przepisami ust. 1.

W sprawie istotne jest jednak, że organ rentowy, po analizie załączonych do sprawy skąpych dokumentów, dotyczących pracy wnioskodawcy na Słowacji, powziął wątpliwości, co do realności zawartego ze słowackim przedsiębiorstwem stosunku pracy. W związku z tym prawidłowo wszczęta została procedura określona w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009, zgodnie z którym w przypadku, gdy z uwagi na brak pewności co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa niezbędne jest nawiązanie kontaktów przez instytucje lub władze dwóch lub więcej państw członkowskich, na wniosek jednej lub więcej instytucji wyznaczonych przez właściwe władze zainteresowanych państw członkowskich lub na wniosek samych właściwych władz, ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego jest określane na mocy wspólnego porozumienia, z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia podstawowego i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia wykonawczego. ZUS, jako, że sam nie był uprawniony do podważania zawartej pomiędzy wnioskodawcą a słowackim pracodawcą umowy o pracę, w pismach skierowanych do swojego słowackiego odpowiednika wskazał na konkretne wątpliwości w tym przedmiocie.

W odpowiedzi na powyższe zapytanie słowacka instytucja ubezpieczeniowa, powołała się na przeprowadzoną przez siebie kontrolę, z której wynikało, że jakkolwiek spółka (...) s.r.o. rzeczywiście zatrudnia pracowników z Polski, w tym wnioskodawcę, którzy faktycznie wykonują pracę na terenie Słowacji, tak według tej instytucji praca ta ma charakter marginalny, bo jest świadczona jedynie przez 10 godzin w ciągu miesiąca za wynagrodzeniem wynoszącym 40 euro.

Powyższe spowodowało, że organ rentowy, w dniu 6 kwietnia 2018r. tymczasowo ustalił dla wnioskodawcy ustawodawstwo polskie w okresie od 1 października 2015r. do 3 stycznia 2018r., o czym został powiadomiony zarówno wnioskodawca, jak i Socialna Poistovna (data doręczenia 16 kwietnia 2018r.). Instytucja ubezpieczeniowa nie zgłosiła sprzeciwu co do takiego ustalenia.

W konsekwencji, wobec wyczerpania przez organ rentowy trybu koniecznego dla ustalenia właściwego ustawodawstwa w szczególności w związku z niezgłoszeniem przez słowacką instytucję ubezpieczeniową sprzeciwu, została wydana zaskarżona obecnie przez wnioskodawcę decyzja.

Niezależnie od tego trzeba wskazać, że słuszne były wywody Sądu Okręgowego odnoszące się do marginalności pracy wnioskodawcy na terenie Słowacji. Wbrew zarzutom apelującego nie wynikały one z samodzielnej oceny tej kwestii dokonanej przez ZUS czy Sąd I instancji, lecz źródłem takiego wniosku było stanowisko słowackiej instytucji ubezpieczeniowej zawarte w piśmie z 24 stycznia 2018r.

Z tych wszystkich motywów apelacja wnioskodawcy jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Ireneusz Lejczak Irena Różańska-Dorosz Jacek Witkowski

R.S.